

Е-списание

Географ

gegraf.bg

СЪДЪРЖАНИЕ

<u>От главния редактор</u>	
<i>Румен Пенин</i>	6
ГЕОГРАФСКА НАУКА	
<u>Ромите – произход, разселвания, интеграция</u>	
<i>Георги Бърдаров</i>	8
<u>Диамантената индустрия – глобален обзор</u>	
<i>Мариан Върбанов</i>	14
<u>Разпределение на защитените местности в България според целите на обявяване</u>	
<i>Мария Петрова, Галин Петров</i>	27
<u>Бифуркациите – интересен хидроложки феномен</u>	
<i>Емил Гачев</i>	38
<u>Приложение на дистанционните методи за изследване въздействието на климатичните изменения в полярните райони като част от Дестинация Земя Антарктика</u>	
<i>Даниела Аветисян, Теменужка Спасова</i>	45
<u>Модели и моделни системи – същност и класификации</u>	
<i>Георги Железов</i>	57
<u>По стъпките на Иван Вазов. Словото на поета и ландшафтните изследвания (по примера на пътеписа „В пазвите на Балкана“)</u>	
<i>Мария Петрова</i>	68
<u>Принос към географията на селищата от Златишко-Пирдопската котловина</u>	
<i>Нели Веселинова</i>	84
<u>Опит за установяване ареала на лонгозните гори в България в миналото по топонимични данни</u>	
<i>Галин Петров, Ралица Тодорова</i>	90
<u>Предизвикателства пред интеграцията на ромските малцинствени групи в България</u>	
<i>Антонина Атанасова</i>	104
<u>Демографски тенденции в България и демографска сигурност</u>	
<i>Ивайло Вълчев</i>	109
<u>Географски измерения на бразилската нефтена и газова промишленост</u>	
<i>Ивайло Тотев</i>	117

<u>Ислямът – възникване и развитие по българските земи</u>	
<i>Кирил Николов</i>	135
<u>Скални феномени и защитени видове в каньона на река Шегава</u>	
<i>Атанас Иванов, Станислав Тодоров</i>	141
<u>Състояние и проблеми на селищната мрежа в планинските райони на Северна България</u>	
<i>Беатрис Бойкова</i>	152
ГЕОГРАФСКО ОБРАЗОВАНИЕ	
<u>Публикационна терминология за географи: преглед на базовите понятия в областта на международно индексиранията научна литература</u>	
<i>Христина Проданова</i>	163
<u>Темите за релефа в Cambridge IGCSE образователни ресурси, използвани в България</u>	
<i>Илия Тамбураджиев</i>	175
<u>Интердисциплинарен урок по география и икономика, БЕЛ, математика, ИТ, История и цивилизации и Гражданско образование</u>	
<i>Валя Стоянова</i>	184
<u>Влиянието на биоразнообразието върху държавните гербове</u>	
<i>Мелих Осман</i>	189
ПО СВЕТА И У НАС	
<u>Сладкият вкус на филипинските „Шоколадови хълмове“</u>	
<i>Румен Пенин</i>	194
<u>Мечки, съомга и ледници в сърцето на Аляска</u>	
<i>Свилен Русанов</i>	215
<u>Културната мозайка на Банат: география, история и съвременно състояние на банатските българи в Стар Бешенов, Румъния</u>	
<i>Калоян Цветков</i>	229
<u>Магията на Игуасу</u>	
<i>Христо Стоянов</i>	247
<u>Амстердам и наследството от робовладелското минало – или какво се крие зад богатството на града</u>	
<i>Димитър Русков</i>	259
<u>География на атеизма в България</u>	
<i>Боян Петров</i>	272
<u>Град с име на герой и още ... на север от Балкана</u>	
<i>Марина Стоева</i>	289
<u>„Сините камъни“ – местно и национално богатство</u>	
<i>Нягул Вълканов</i>	298

ГЕОГРАФСКИ СЪБИТИЯ И НОВИНИ

[20 години от създаването на Националното състезание, превърнало се в Национална олимпиада по география и икономика](#)

Румен Пенин **315**

[50 години дипломатически отношения между България и Австралия – участие на проф. Румен Пенин и Националния олимпийски отбор по география в проекта „50 истории“](#) **316**

[Участието на България в XIX Международна олимпиада по география \(iGeo\) в Бандунг, Индонезия \(8 – 13 август 2023 г.\)](#)

Димитър Желев **319**

[Българският географски фестивал – София 2023](#)

Географ БГ **332**

[10 години Географ БГ](#)

Географ БГ **341**

[Островни образователни дейности на Географ БГ](#)

Евгения Сарафова, Димитър Желев **347**

[Участието на Географ БГ в SEARCH – Европейска нощ на учените 2023](#)

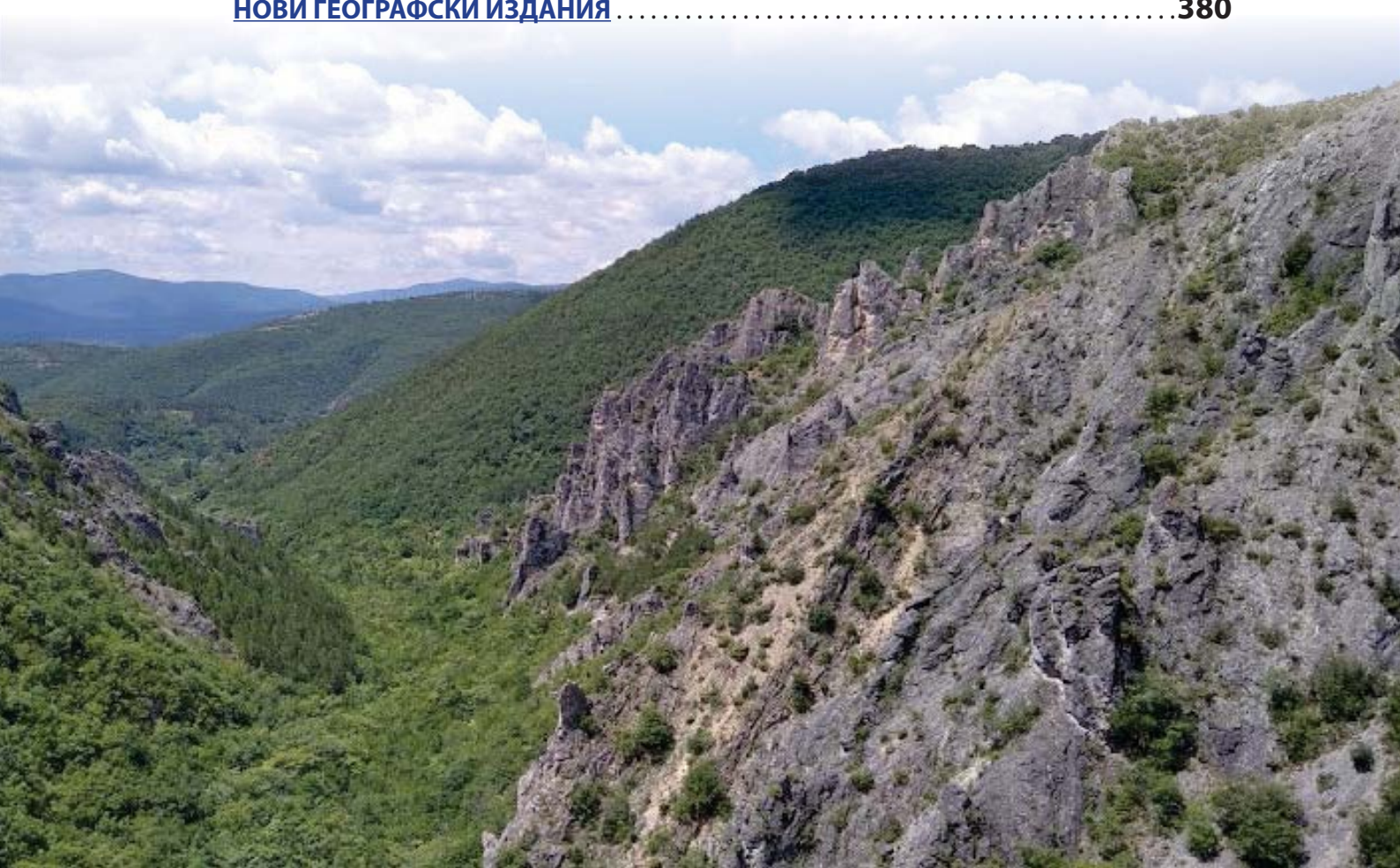
Географ БГ **361**

БЕЛЕЖИТИ ГЕОГРАФИ

[В памет на Михаил Гродзински \(1957 – 2022\)](#)

Григорий Исаченко **373**

[НОВИ ГЕОГРАФСКИ ИЗДАНИЯ](#) **380**

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ИНТЕГРАЦИЯТА НА РОМСКИТЕ МАЛЦИНСТВЕНИ ГРУПИ В БЪЛГАРИЯ

Антонина Атанасова

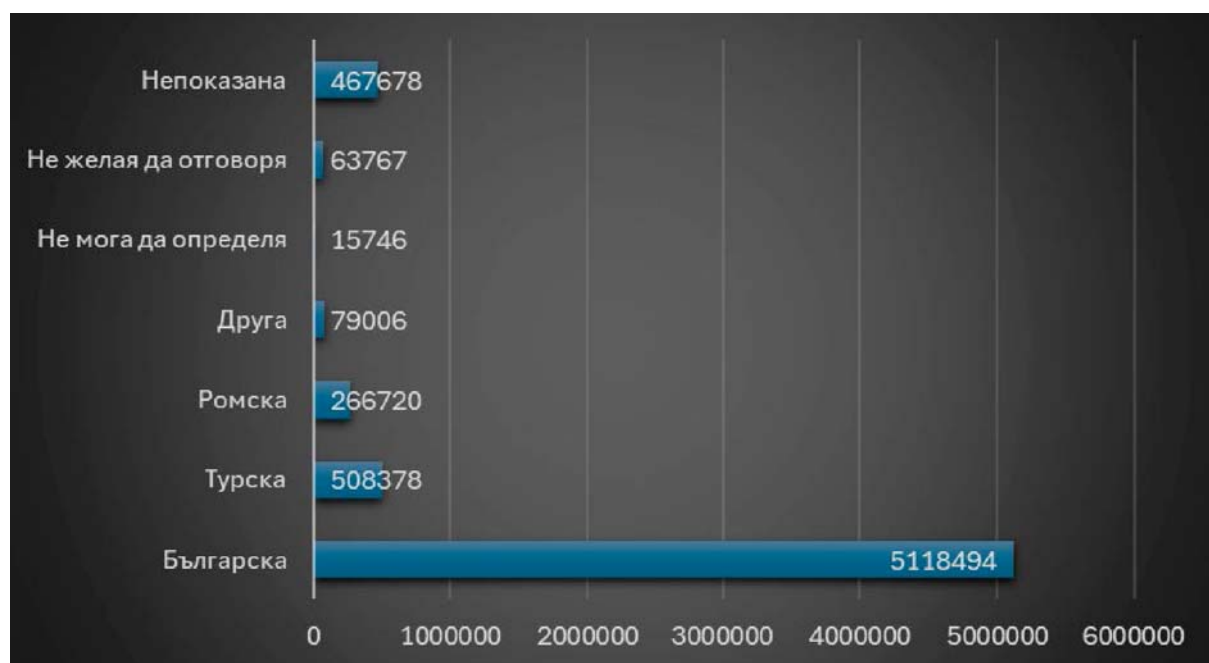
Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Геолого-географски факултет

e-mail: a.atanasova@gea.uni-sofia.bg

Един от най-важните въпроси, който стои за разрешаване пред България в обозримо бъдеще, е интеграцията на ромския етнос. В последните години в политически, научни и обществени среди все повече се говори за предприемането на мерки в тази посока, предвид пораждащите се проблеми в социалната и икономическата сфера от липсата на адекватни политики за интеграция на ромите в общественно-икономическите сфери.

Предвид застаряването на европейското население и нарастващата средна продължителност на живота, в България се наблюдава увеличаване на дела на младото ромско население, което създава редица въпроси за евентуално превръщане на ромското население в потенциално решение на въпроса с липсата на работна ръка на пазара на труда.

По данни на НСИ – Преброяване на населението и жилищния фонд през 2021 г., броят на ромското население в България наброява 266 720 души (4,1% от общото население на България), което е с 58 623 души по-малко от броя на ромите, самоопределили се през 2011 г. (325 343 души) (фиг. 1).

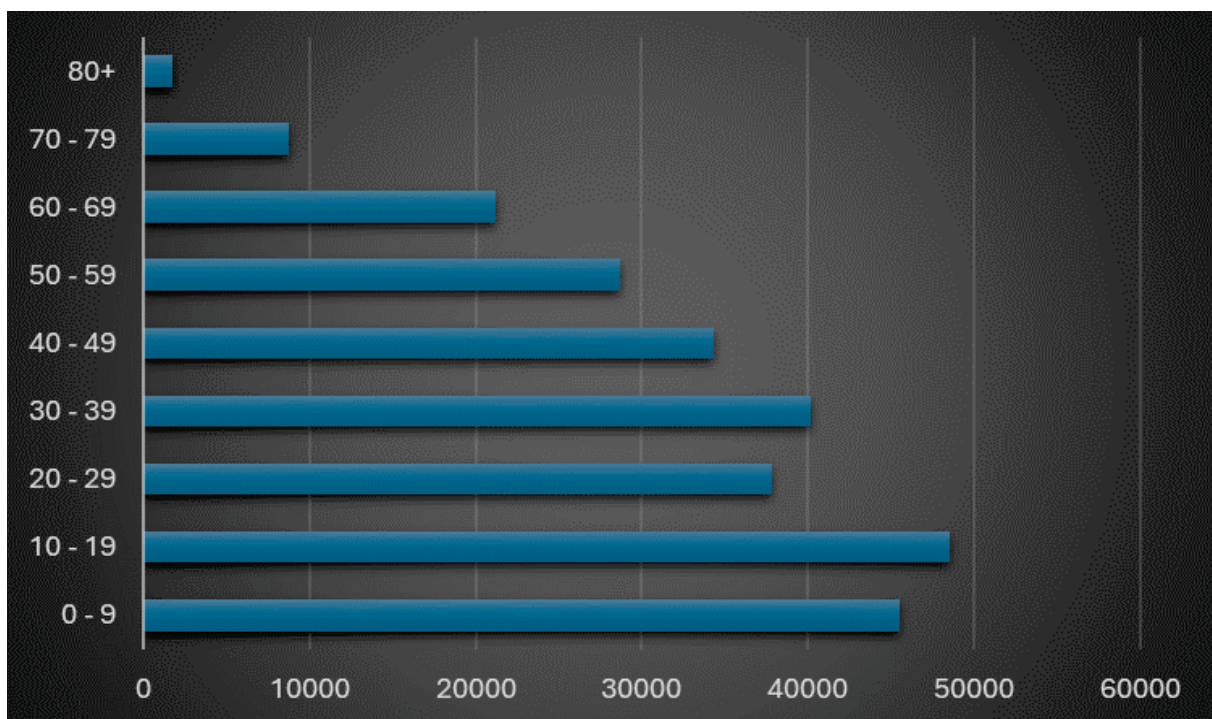
Фиг. 1. Население по етническа принадлежност в България към 2021 г. (Източник: НСИ)

Разбира се, спадът на ромското население може да се обясни с няколко фактора:

- На първо място – голяма част от ромите се самоопределят като турци или друга етническа група, което се отразява върху реалната картина за техния брой (това е т.нар. преферирано етническо самосъзнание);

- На второ място – наблюдава се спад в коефициента на раждаемост и тоталния коефициент на плодовитост, което го потвърждава демографската статистика;
- Емиграция.

Независимо от това, при извършването на анализ на възрастовата структура на ромския етнос в България, по данните от преброяването през 2021 г., ще видим, че най-голям дял от ромското население е концентриран във възрастовата група от 0 – 9 г., 10 – 19 г. и 20 – 29 г., което представлява 49% от цялото ромско население (фиг. 2). Това изразено с демографски термини означава, че се наблюдава прогресивен тип възрастова структура (броят на децата от 0 – 14 г. е по-голям от дела на възрастните над 65 г.). В противоположност на това при българския етнос наблюдаваме точно обратното. Делът на децата представлява 14,1% от общото население на страната, докато процентът на хората над 65 г. е 23,5%, което показва регресивен тип възрастова структура или, по-ясно казано, застаряване на българския етнос.

Фиг. 2. Брой на ромската етническа група по възраст към 2021 г. (Източник: [НСИ](#))

Всъщност данните показват, че ромите са етническата група с най-младо население в сравнение с българите и турците. 26% от тях са под 14 години, като делът на децата в тази възрастова група е близо 14% при турците и 12% при българите.

На фона на тези данни има доста обезпокоителни факти. Първият и най-важен проблем, свързан с интеграцията, е образованието. Според тематичния доклад за положението на ромите (Томова, Стойчев, 2022), около 27% от децата на възраст от 0 – 4 г. са записани в детска ясла или градина, което като процент е значително по-малко спрямо българския етнос. Според данните от преброяването през 2021 г. около 30% от ромските деца на възраст между 7 – 14 г. не посещават училище. Дори ако погледнем данните по степен на завършено образование, веднага става ясно, че най-голям е процентът през 2021 г. на завършилите начално и по-ниско образование, следвани от тези с основно образование (Bardarov, Tsvetkov, 2020).

Ниската грамотност, ранното отпадане от системата на образование и езиковата бариера са основополагащи проблеми за разрешаване, които впоследствие създават

редица проблеми пред интеграцията на ромите в различните сфери на общественно-икономическия живот. Сегрегацията е сериозен проблем, който изисква предприемането на комплексни мерки, което е видно от следните данни от анализ, разработен от Амалипе, Карта на училищната сегрегация в България. На този етап данните ни показват, че десегрегацията е необходима в 85 града, обхващащи 723 училища, които осигуряват главно основно образование (Захариев, Колев, 2020).

По отношение на училищата с концентрация на уязвими групи от общо 723-те училища 120 са сегрегирани и 65 са в риск от сегрегация (пак там).

Що се отнася до гимназиалното образование, данните от Картата на сегрегирани училища в България на Амалипе, показват, че десегрегация е необходима в 84 населени места, обхващащи 650 училища, които осигуряват главно гимназиално образование.

По отношение на училищата с концентрация на уязвими групи от общо 650-те училища 81 са сегрегирани и 78 са в риск от сегрегация.

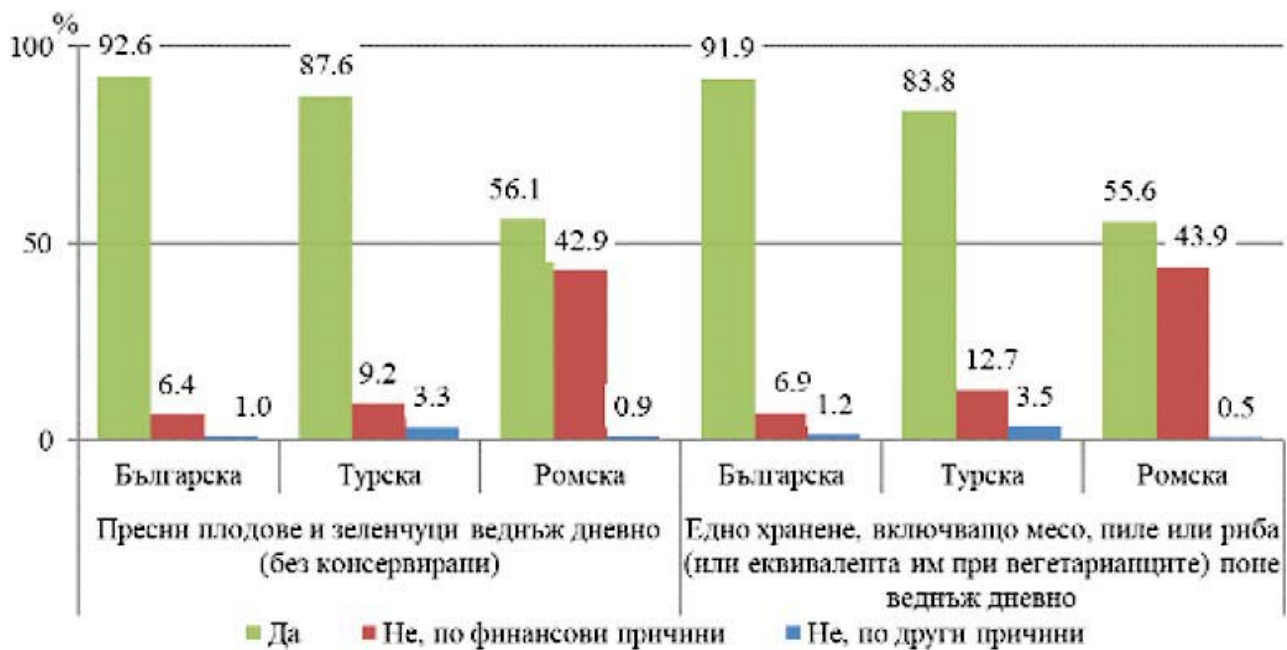
Изследваният дефицит в образователния стандарт сред ромската общност в сравнение с етническото мнозинство конкретно демонстрира силно ограничените възможности за интеграция на ромската работна сила на пазара на труда. Въпреки че голям процент от младежите роми посещават образователни институции по време на задължителния период за обучение, те прекъсват много скоро след това, което води до липса на необходимите квалификации за успешна интеграция на пазара на труда (Месинг, Арендаш, 2017).

Образователната сегрегация на ромите в България е сериозен проблем с множество негативни последици. Именно наличието на сегрегация води до по-голям риск от социална изолация сред етническите малцинства, което затруднява значително тяхната интеграция в обществото. Необходими са комплексни мерки за преодоляване на сегрегацията и за гарантиране на равнопоставено образование за всички деца, независимо от етническата им принадлежност.

Следващата пречка пред интеграцията на ромите е свързана с пазара на труда. Процентът на хората на възраст между 15 – 29 г. от ромското население, които не са включени в образование, заетост или обучение е твърде висок – приблизително 53% (Томова, Стойчев, 2022). Тук трябва да се отчете и процентът на хората на възраст между 20 – 64 г., които са безработни – 52% по данни на изследване на НСИ и Агенцията на ЕС за основните права. Тези данни са доста тревожни, с оглед на намаляващата обща безработица в страната, както и липсата на работна ръка в редица сектори. Това налага необходимостта в следващите години все повече да се работи върху темата за включването на безработните роми все по-усилено в пазара на труда, с оглед на по-големия дял на младо активно население сред тях и на фона на това застаряващото население при българския етнос.

Темата за безработицата е тясно свързана и с бедността. Изследване на НСИ за доходите и условията на живот, сочи че бедността в България при ромския етнос най-вероятно достига до около 70%, което би значело, че това е около 4 пъти повече отколкото при българския етнос. Тези данни могат да бъдат обяснени с факта, че при ромското население се наблюдават по-високи нива на заетост и образование, висок тотален коефициент на плодовитост и по-висока раждаемост, т.е. по-високи репродуктивни нагласи, голям процент от ромското население живее в по-слабо развити региони, което допълнително рефлектира върху увеличаването на бедността. Анализирайки тези данни, трябва да се има предвид, че не малък процент от бедността сред ромската етническа група се дължи и на високия процент безработни роми.

Към данните за общата бедност още по-притеснителни са фактите за детската бедност, която според данни за 2022 г. варира около 76% при ромските деца. За сравнение тези данни при българската етническа група са 23%, а при турската етническа група са 33% (Деца в България, 2022). Значителни са различията при трите етнически групи по отношение на едно хранене при децата, включващо месо, пиле или риба. Както може да се види на фиг. 3, 43% от децата при ромската етническа група нямат нито едно хранене, включващо месо, пиле или риба на ден, поради финансови причини. Този процент е доста по-нисък при българската етническа група – 6,9% и при турската етническа група – 12,7%.

Фиг. 3. Материални лишения при децата по етническа принадлежност, 2022 г. (Източник: Доклад „Деца в България 2022 г.“, НСИ)

Образователната степен, достигната от родителите, и техният професионален статус са изключително значими фактори, оказващи влияние върху бъдещето на децата. По-високото ниво на образование на родителите създава условия за по-добър достъп и включване на пазара на труда, което води до по-високи доходи. Според доклада на НСИ за децата през 2022 г. в 78,4% от семействата, където родителите имат ниско или никакво образование, децата са подложени на риск от бедност. При родителите с висше образование нещата изглеждат по различен начин: около 4% от деца на родители с висше образование са застрашени от бедност.

На следващо място е темата за жилищните условия при ромската етническа група. Около 65% от ромите по данни на НСИ живеят в жилищни лишения, което значи в много малък апартамент, с влажни стени, течещ покрив и др. 46% от ромите съобщават, че имат липса на течаща вода, баня или тоалетна (Томов, Стойчев, 2022).

Дискриминацията също има дългосрочни последици върху живота на ромите. Като се започне от системата на образованието с липсата на подходящи интеграционни програми за децата от ромската етническа група, затрудненията в процеса на включване на пазара на труда, затрудненията в достъпа до здравни грижи, липсата на информация и недостатъчно финансиране на здравните грижи за ромите са една част от дискриминационните практики.

Заклучение

Редица са предизвикателствата пред интеграцията на ромската етническа група в обществено-икономическите сфери на живота.

Сегрегацията е един от основните проблеми, като достъпът до образование е силно затруднен, което автоматично превръща тези групи от обществото в маргинални. Факт е, че значителен процент от ромските деца не посещават училище и са с нисък процент на грамотност, което изисква създаване на по-ефективни програми за образователна интеграция на децата, както и възможности за равен старт.

Разбирането на ромския етнос и сложната социална стратификация е ключ към тяхното успешно интегриране не само в системата на образованието, но и на пазара на труда, което от своя страна налага диференциран подход в тези политики (Бърдаров, Илиева, 2020). Активната борба с дискриминацията и стигматизацията също е ключов момент при интеграцията на ромите в обществото.

Литература

Бърдаров, Г., Илиева, Н. (2020). (Не)възможната ромска интеграция: Демографски специфики Friedrich Ebert Stiftung.

Децата в България 2022 г. (2022). Доклад на НСИ. Достъпен на <https://shorturl.at/fstRY>.

Захариев, Б., Колев, Д. (2020). Без сегрегация: Дейности за предотвратяване на училищната сегрегация спрямо ромите на место ниво, Карта на училищната сегрегация в България, Amalipe Center for Interethnic Dialogue and Tolerance.

Месинг, В., Арендаш, Ж. (2017). Доклад „Заетост на ромите и потенциал на държавните и бизнес политики за включване на ромите в пазара на труда“.

Томова, И., Стойчев, Л. (2022). Тематичен доклад за положението на ромите. По проект: Нови подходи за генериране на данни за трудно достижими групи от населението, изложени на риск от нарушаване на техните права. Достъпен на <https://www.eeagrants.bg/programi/mestno-razvitie/proekti/novi-podxodi-za-generirane-na-danni-za-trudno-dostizhimi-grupi-ot-naselenieto,-izlozheni-na-risk-ot-narushavane-na-texnite-prava>.

Bardarov, G., Tsvetkov, K. (2020). Policies and Measures for Roma Integration – The European Experience. Smart geography. Book Smart geography 2020, DOI: [10.1007/978-3-030-28191-5_15](https://doi.org/10.1007/978-3-030-28191-5_15).

Тази статия представя резултатите от проекта „Пространствени модели на ромските гетозирани градски структури в България“, финансиран от Фонд „Научни изследвания“, Министерство на образованието и науката, договор № КП-06-Н65/7 от 12.12.2022 г.